

EL LECTOR ACCIDENTAL

VICENÇ PAGÈS JORDÀ

La literatura que es pregona a Barcelona

PERE VIRGILI

Quina és la literatura que es percep com a “normal” a Catalunya? La llengua pròpia és el català, diu l’Estatut, però en volum de vendes guanya el castellà. A l’educació obligatòria la llengua vehicular és (diuen) el català, però a les sales de cinema impera el castellà. Davant aquest dilema, decideixo recórrer a una de les institucions catalanes que tenen més poder de legitimació simbòlica: l’Ajuntament de la ciutat més gran del país.

Des de 1979, data dels primers Ajuntaments democràtics, Barcelona ha designat 43 persones per fer el pregó de la Mercè. Ser triat com a pregoner a la capital de Catalunya equival a un reconeixement públic, que també es pot entendre com un agraïment, i que abasta no només la persona que el pronuncia, sinó el col·lectiu del qual forma part. El 1993, quan el pregoner va ser Bernard Kouchner, Barcelona homenatjava l’associació Metges Sense Fronteres que ell havia fundat, i el 1995 triar Tarik Kupusovic va ser una mostra de solidaritat amb la ciutat de Sarajevo, de la qual ell era alcalde. A continuació repassarem la manera com el Cap i Casal reparteix legitimació en l’àmbit de la literatura.

En primer lloc ens fixarem en quants escriptors han estat designats per fer el pregó, i en segon lloc mira-

rem en quina llengua escriuen. Per escriptors entenem persones que es dediquen a la creació literària estricta, i per tant no inclourem estudiosos, ni periodistes, ni assagistes, ni historiadors, ni filòsofs. Doncs bé, sota l’alcaldia de Narcís Serra (1979-1982) tres dels quatre pregoners van ser escriptors (l’altre va ser el crític literari Josep Maria Castellet). Entenem que en aquells anys la literatura gaudia d’un cert prestigi, o bé que l’Ajuntament volia contribuir a prestigiar la literatura, o bé totes dues coses. En canvi, sota el llarg mandat de Pasqual Maragall (1983-1997), net del poeta Joan Maragall, vam tenir tants escriptors com arquitectes, o sigui, dos, mentre que el seu successor, Joan Clos (1998-2006), que va estar menys anys a l’alcaldia, va designar cinc escriptors com a pregoners. Jordi Hereu (2007-2010) va triar un escriptor, Xavier Trias (2011-2014) cap, i Ada Colau (2015-2021) un. Independentment del partit polític de cada alcalde, doncs, constatem que dels anys setanta cap aquí s’ha produït una minva important de pregoners provinents de la literatura.

La llengua dels pregoners

Ara fixem-nos en la llengua en què ha escrit cada pregoner. Els tres primers, entre 1979 i 1982, pertanyen a la literatura catalana. Són Josep Maria Llompart, Mercè Rodoreda i Ma-

ria Aurèlia Capmany. En canvi entre 1983 i 2006 tenim set autors, tant de dins com de fora de Catalunya, però cap que escriu en català de manera habitual: sis ho fan en castellà (Eduardo Mendoza, Jorge Semprún, Maruja Torres, Carlos Ruiz Zafón, Rosa Regàs, Elvira Lindo) i un en àrab (Fatima Merinssi). En altres paraules, al llarg dels 23 anys que duren els mandats de Maragall i de Clos no hi ha ni un sol representant de la literatura catalana que faci el pregó de la Mercè (i tan bé que se n’haurien sortit, posem per cas, Montserrat Roig o Jesús Moncada). Per trobar-ne un haurem d’esperar fins al 2010, quan Jordi Hereu designa el poeta Joan Margarit.

Constatem, doncs, que sota el mandat de Pasqual Maragall –que en altres àmbits va fer una feina tan satisfactòria–, els escriptors en català perden reconeixement. De fet, és Maragall qui posa de moda designar pregoners que venen del món de la política, com Jack Lang, Narcís Serra i Joan Antoni Samaranch (no sabríem dir si Jorge Semprún va ser triat com a escriptor o com a ministre). Quan Ada Colau accedeix a l’alcaldia, doncs, el total d’escriptors pregoners des de 1979 és de 6 que escriuen en castellà i 4 en català. És en aquest context, amb un sol escriptor en català en els últims 34 anys, que el 2016 l’alcaldessa designa Javier Pérez Andújar. El que es va presentar com un trencament, com una aposta per la diversitat i com un desgreuge cap als escriptors catalans en llengua castellana no va fer més que consagrar la tendència dels últims alcaldes del PSC (amb l’excepció de Jordi Hereu).

No seria just sostenir que l’Ajuntament de Barcelona és el responsable de la pèrdua de rellevància pública que ha sofert la literatura catalana des de la Transició. Potser la tria de pregoners no és més que el símptoma d’una tendència que els alcaldes no han fet res per aturar. És, en tot cas, una mostra d’una realitat cultural complexa, que no es pot simplificar, per exemple, oposant “nacionalistes” i “no nacionalistes”, ja que l’últim alcalde de CiU no va designar cap escriptor català com a pregoner, i sí que ho va fer l’últim del PSC.

Si en els últims deu anys la Mercè no ha tingut com a pregoner cap representant de la literatura catalana –i sí, en canvi, l’alcaldessa de Madrid– no és per decisions que s’hagin pres en cap ministeri llunyà, ni per imposicions del *deep state*. La rellevància de la literatura catalana, tant la simbòlica com l’efectiva, depèn de gestos que fem nosaltres mateixos cada vegada que volem a les eleccions. Un dels aspectes més elegants de l’herència que va deixar Jordi Pujol és culpar “Madrid” de tots els mals, també dels que ens causen nosaltres mateixos. ♦♦

OBRO FIL

ANNA GUITART

Gràcies, Biel

Acaba de començar la Setmana del Llibre en Català i, com cada any, hi anirem a passejar, a trobar-hi novetats i a remenar els fons de les editorials. Ens creuarem i parlarem amb escriptors, editors, llibreters... tota la gent del sector que passa per allà. Com cada any, estarem pendents del cel, protagonista d’un percentatge alt de les converses d’aquests deu dies. Els petits s’embarallaran amb històries fantàstiques i ens n’anirem a casa contents amb grans troballes i llibres signats sota el braç. Però, per a mi, aquesta Setmana no serà exactament com cada any, i d’això en té la culpa en Biel Mesquida.

Merescudíssim Premi Trajectòria, no em trec del cap el petit discurs que va fer a la roda de premsa. Un Mesquida emocionat va recordar les classes clandestines de català en ple franquisme i va utilitzar una paraula molt contundent, *bataallar*. És el que van haver de fer, ell i tanta altra gent, durant la dictadura, a favor de la llengua i la cultura catalanes. No descobreixo la sopa d’all, Mesquida parla d’una realitat que coneixem, però les seves paraules me l’han fet tenir molt present aquests dies i em fan agrair la sort de poder celebrar la Setmana com ho fem. És important recordar d’on venim i qui ens ha portat fins on som.

A més, hi havia en el discurs de Mesquida un entusiasme preciós. La manera com va parlar de les lletres catalanes, de la llengua i de la literatura, em va semblar emocionant. Hi vaig veure agraïment i respecte. Va dir que se sentia estimat pel món de l’edició catalana, i no podria ser de cap altra manera. Crec que les seves paraules la posen en valor, i a mi em va fer sentir afortunada de poder-ne gaudir. També orgullosa: tenim una literatura molt potent, que no sé si sempre valorem prou. La Setmana és un bon lloc per fer-ho, el millor aparador, perquè a més hi ha la perspectiva dels Països Catalans, que Mesquida ha reivindicat tantes vegades. Jo, que m’estimo aquest sector, aquest any hi passejaré amb uns ulls una mica diferents, amb una il·lusió renovada gràcies a les paraules i la mirada de Biel Mesquida. I, sobretot, llegiré molt: segons ell, fa tornar guapo. ♦♦

ISMAEL VELÁZQUEZ